RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Irena Lipowicz

Warszawa, dnia 8 czerwca 2015 r.

II.517.4076.2014.MWa

Pan
Borys Budka
Minister Sprawiedliwości

Uprzejmie informuję, iż zwróciła się do mnie Helsińska Fundacja Praw Człowieka z wnioskiem o podjęcie stosownych działań w kwestii stosowania tzw. warunkowego tymczasowego aresztowania.

Problem ten został przedstawiony przez Fundację na tle następującego stanu faktycznego. Sąd Rejonowy przedłużając tymczasowe aresztowanie na kolejne 3 miesiące, zezwolił na uchylenie jego stosowania po wpłaceniu poręczenia majątkowego w określonym terminie. Prokurator wniósł na to postanowienie zażalenie oraz wniosek o wstrzymanie wykonania postanowienia zastrzegającego, że przedłużenie tymczasowego aresztowania ulegnie zmianie na poręczenie majątkowe w razie wpłaty określonej kwoty we wskazanym przez sąd terminie. **Suma poręczenia została niezwłocznie wpłacona. Już po jej wpłacie Sąd przychylił się do wniosku prokuratora i wstrzymał wykonanie powyższego rozstrzygnięcia do chwili rozpoznania zażalenia prokuratora**. Następnie Sąd Okręgowy przychylając się do zażalenia prokuratora postanowieniem utrzymał w mocy postanowienie o przedłużeniu stosowania tymczasowego aresztowania, jednocześnie uchylając rozstrzygnięcie o zmianie środka zapobiegawczego na nie izolacyjny, po wpłacie poręczenia. Ponadto Sąd ten pouczył strony, że na powyższe postanowienie nie przysługuje zażalenie.

W związku z powyższym nasuwają się następujące zagadnienia:

1) czy sąd odwoławczy - przed rozpoznaniem zażalenia na postanowienie sądu niższego rzędu o przedłużeniu okresu stosowania tymczasowego aresztowania z jednoczesnym zastrzeżeniem, że ulegnie ono zmianie na poręczenie majątkowe w razie wpłaty określonej

sumy tytułem poręczenia majątkowego - może wstrzymać wykonanie tego postanowienia o zastosowaniu warunkowego tymczasowego aresztowania do czasu rozpoznania zażalenia na nie, pomimo wpłaty sumy poręczenia majątkowego;

2) czy postanowienie sądu odwoławczego jest nowym zastosowaniem tymczasowego aresztowania i czy w związku z tym, przysługuje od niego zażalenie.

W toku badania sprawy zwróciłam się do Prezesów Sądów Apelacyjnych z zapytaniem o ewentualne rozbieżności w wykładni prawa w powyższym zakresie.

Uzyskałam odpowiedzi omawiające praktykę w poszczególnych apelacjach, ale nieudokumentowaną stosownymi orzeczeniami.

W zakresie pierwszego z powyższych zagadnień stwierdziłam istnienie dwóch odmiennych rozstrzygnięć sądu apelacyjnego we Wrocławiu, które zapadły w innych stanach faktycznych.

Dodatkowo za stanowiskiem, zgodnie z którym z chwilą wpłaty sumy poręczenia majątkowego tymczasowe aresztowanie zostaje uchylone i nie można wstrzymywać wykonania postanowienia o uchyleniu tymczasowego aresztowania przemawia stanowisko zaprezentowane przez Sąd Okręgowy w Radomiu w sprawie o sygn. V Kz 376/14.

Odmienne do wyżej przedstawionego stanowisko, stwierdziłam w postanowieniu z dnia 20 grudnia 2013 r. Sądu Rejonowego w Nowym Sączu, sygn. akt II Kp 424/13, które zostało utrzymane w mocy postanowieniem Sądu Okręgowego w Krakowie z dnia 22 października 2013 r., sygn. akt IV Kz 658/13.

Jedynie na marginesie można wskazać, że prezes Sądu Apelacyjnego w Łodzi w swoim piśmie W.IV.45-8/14 z dnia 3 grudnia 2014 r. podkreślił, że „tzw. warunkowe tymczasowe aresztowanie upada z chwilą złożenia poręczenia majątkowego. Oznacza to, że po tym fakcie nie ma możliwości wstrzymania wykonania postanowienia do czasu rozpoznania zażalenia. Stanowisko przeciwne prowadziłoby do sytuacji jednoczesnego stosowania dwóch środków zapobiegawczych - tymczasowego aresztowania i poręczenia majątkowego, czego przepisy Kodeksu postępowania karnego nie przewidują. Z mocy samego prawa tymczasowe aresztowanie ulega zmianie na nieizolacyjny środek zapobiegawczy w postaci poręczenia majątkowego, a co za tym idzie konieczność natychmiastowego zwolnienia tymczasowo aresztowanego z aresztu śledczego”.

W zakresie drugiego z pytań, nie odnotowałam rozbieżności potwierdzonych orzeczeniami sądów. Można jedynie odnotować, że stanowisko stwierdzające, iż brak jest zażalenia w opisanej wyżej sytuacji, wyraził w postanowieniu z dnia 20 grudnia 2013 r. Sąd Rejonowy w Nowym Sączu, sygn. akt II Kp 424/13, które zostało utrzymane w mocy postanowieniem Sądu Okręgowego w Krakowie z dnia 22 października 2013 r., sygn. akt IV Kz 658/13.

Z kolei przeciwstawne stanowisko wyraził Prezes Sądu Apelacyjnego w Łodzi w w/w piśmie W.IV.45-8/14 z dnia 3 grudnia 2014 r. Według niego postanowienie sądu odwoławczego jest nowym zastosowaniem tymczasowego aresztowania i przysługuje od niego zażalenie.

Jak z powyższego wynika, nie stwierdziłam rozbieżności w orzecznictwie potwierdzonych stosowną ilością judykatów, co mogłoby uzasadniać wystąpienie przez Rzecznika z pytaniem prawnym do Sądu Najwyższego.

Tymczasem, zgodnie ze stanowiskiem Sądu Najwyższego zaprezentowanym w uchwale 7 sędziów z dnia 19 stycznia 2012 r., I KZP 18/11, LEX nr 1102081, skoro podstawą takiego wniosku jest rozbieżność w orzecznictwie sądowym, to skuteczne wystąpienie z abstrakcyjnym zagadnieniem prawnym musi wiązać się z uprzednim zidentyfikowaniem, analizą, a następnie przedstawieniem Sądowi Najwyższemu rozbieżnych orzeczeń. Niewystarczające jest więc, co w części jest udziałem rozpoznawanego wniosku, ograniczanie się do pism prezesów poszczególnych sądów powszechnych, relacjonujących praktykę orzeczniczą.

Ponadto, w analizowanej tu sprawie brak jest przepisu będącego przedmiotem rozbieżności co do jego wykładni. Problem sprowadza się raczej do luki w tej regulacji prawnej, która jest wypełniana w różny sposób przez sądy w drodze stosowania prawa. Jak stwierdził zaś Sąd Najwyższy w postanowieniu 7 sędziów z dnia 26 czerwca 2014 r., I KZP 9/14, OSNKW 2014/8/60, istotnym jest, aby w formule pytania prawnego Rzecznik Praw Obywatelskich odniósł się do przepisu, w którym ustawodawca unormował daną instytucję, czy stworzył podstawę prawną stosowania danej instytucji, z którą jest związane pytanie prawne. To właśnie konkretny przepis musi stanowić punkt wyjścia zarówno w określeniu istoty zagadnienia, jak i w dalszych rozważaniach. Nie ma zatem substratu, wokół którego można by konstruować pytanie prawne. Nie został zatem spełniony warunek wystąpienia z wnioskiem, o którym mowa w art. 60 § 1 ustawy o Sądzie Najwyższym.

W związku z powyższymi wątpliwościami sądów, a także znaczeniem tego zagadnienia dla obrony jednego z najważniejszych praw obywatelskich w postaci prawa do wolności osobistej, uprzejmie proszę Pana Ministra o rozważenie podjęcia stosownej inicjatywy legislacyjnej w kierunku zaproponowania stosownych zmian normatywnych, które by rozwiązały wskazane powyżej problemy ze stosowaniem tzw. warunkowego tymczasowego aresztowania.

Z poważaniem,

Podpis na oryginale